

جغرافیا و روابط انسانی، بهار ۱۴۰۱، دوره ۴، شماره ۴، صص ۳۰۳-۲۸۵

مطالعات اجتماعی ایجاد و استقرار مدیریت مشارکتی آب در شبکه های آبیاری و

زهکشی (مطالعه موردی: شبکه اصلی آبیاری و زهکشی میان آب شوستر واحد عمرانی داریون ۶)

مرجان ادهم ملکی*، بهمن خسروی پور^۲

۱. فارغ التحصیل کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان

۲. استاد و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان

adhammarjan@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۱۰

چکیده

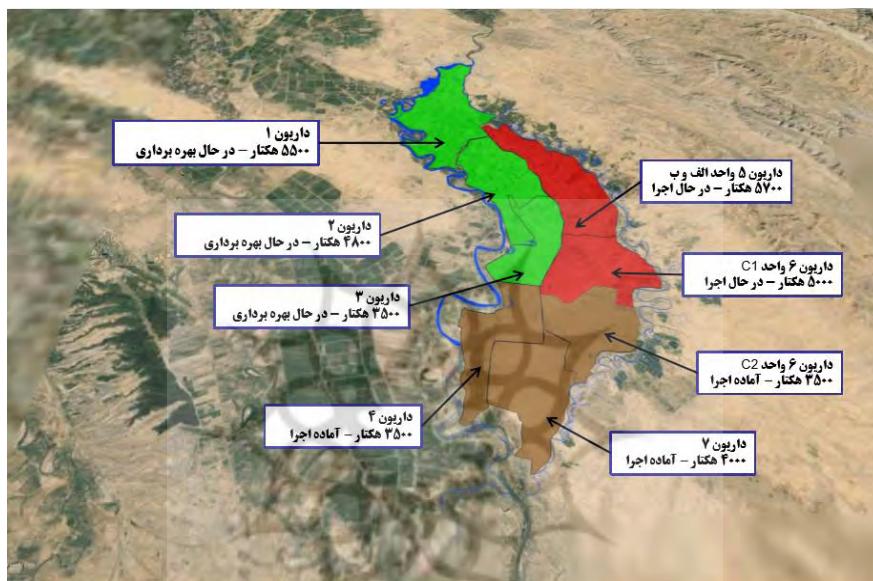
به منظور امکان بهره برداری بهینه از منابع آب، طرح شبکه های آبیاری و زهکشی دشت میاناب تعریف و در دست اجرا و بهره برداری می باشد. بر این اساس، آب تخصیص داده شده به این طرح می بایست با حداکثر راندمان در سطح دشت توزیع گردد. خدمات بهره برداری، نگهداری و مدیریت شبکه های مدرن آبیاری و زهکشی عموماً در اراضی آبخور زیر سدها و محدوده های مربوط به چاه های متمرکز تا سال ۱۳۷۲ به وسیله ی سازمان آب و برق خوزستان به عنوان دستگاه اجرایی به انجام می رسید. از آن سال به بعد، وزارت نیرو به استناد ماده ی ۸۸ قانون بخشی از مقررات مالی دولت و آئین نامه ی اجرایی آن (در اجرای وظایف اجتماعی دولت و به منظور منطقی نمودن حجم و اندازه دولت و کاهش تدریجی اعتبارات هزینه ای و بهبود ارائه خدمات به مردم و جلب مشارکت بخش غیر دولتی و توسعه اشتغال و صرفه بودجه و درآمدهای عمومی) تدریجاً با تأسیس شرکت های بهره برداری از شبکه های آبیاری و زهکشی در محدوده ی فعالیت این سازمان ها، مسئولیت و مدیریت بهره برداری و نگهداری از شبکه های آبیاری و زهکشی به این شرکت ها، واگذار گردید تا این شرکت ها بستر را برای ورود تشکل های قانونی بهره برداران در مدیریت آب مهیا کنند بدین منظور مطالعات اجتماعی گسترده ای در سطح دشت میاناب جهت زمینه یابی، تشکیل و سازماندهی گروه های هم آب به عنوان هسته های اولیه تشکل های بهره برداری از منابع آب و خاک اجرا گردید. هدف از این مقاله که به روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از اسناد مکتوب، مشاوره و پیمایشی تهیه شده است بررسی ایجاد تشکل های بهره برداری از منابع آب به عنوان رهیافت مدیریت مشارکتی در آب و تأکید بر مشارکت کلیه گروه های ذینفع عمدتاً کشاورزان است. در پایان نیز راهکارها و پیشنهاد های مربوطه ارائه شده است.

واژگان کلیدی: مدیریت مشارکتی، نظام بهره برداری، شرکت بهره برداری از شبکه های آبیاری و زهکشی کارون،

داریون

۱- مقدمه

پروژه شبکه آبیاری و زهکشی واحد عمرانی داریون ۶ (در سطح ۸۵۰۰ هکتار شامل دو واحد به ترتیب به مساحت ۵۰۰۰ و ۳۵۰۰ هکتار) در شهرستان شوشتر قرار دارد. شهرستان شوشتر یکی از شهرستان‌های استان خوزستان است. این شهرستان در سال ۱۳۹۵، تعداد ۱۹۲۰۲۸ نفر جمعیت داشته است. شهرستان شوشتر دارای (سه بخش) بخش مرکزی، شعیبیه و میاناب است. بخش مرکزی با یک دهستان سرداران، بخش شعیبیه با دو دهستان، شعیبیه شرقی و شعیبیه غربی و در بخش میان آب نیز با دو دهستان میان آب جنوبی و میان آب شمالی قرار دارد. رودخانه گرگر که تنها منبع تامین آب آبیاری در منطقه می‌باشد و در قسمت شرقی دشت میان آب و از شمال تا جنوب دشت با شیب ملایم جریان دارد(شرکت بهره برداری کارون بزرگ - دفتر فنی) . موقعیت عمومی دشت میاناب شوشتر در نقشه شماره (۱) آورده شده است.

شماره ۱ : مشخصات عمومی منطقه طرح (شرکت بهره برداری کارون بزرگ - دفتر فنی)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

رودخانه کارون که اصلی‌ترین منبع آب منطقه محسوب می‌شود، در مجاورت شهر قدیمی شوشتر به رودخانه شطیپ و گرگر تقسیم می‌شود. رودخانه شطیپ پس از عبور از کنار شهر شوشتر و طی مسافت حدود ۸۰ کیلومتر در نزدیکی روستای بندقیر به رودخانه دز متصل می‌گردد. مجموع رودخانه‌های شطیپ و دز و گرگر پس از اتصال مجدد، رودخانه کارون بزرگ را به وجود می‌آورند. قبل از اجرای طرح تأمین آب کشاورزی در منطقه عمدتاً از طریق پمپاژ از رودخانه‌های ذکر شده و چاه‌های کم‌عمق (در اراضی آبخور نهر داریون - کمتر از ۳ درصد کل آب استحصال شده) می‌گردید و در نواحی شمالی دشت میاناب از منابع زیرزمینی (سفره اول) نیز بهره‌برداری می‌شد (سایر نواحی دشت میاناب به دلیل شوری آب زیرزمینی امکان بهره‌برداری از سفره آب زیرزمینی فراهم نمی‌باشد). پس از اجرای طرح آبیاری و زهکشی میاناب در کلیه واحدهای عمرانی، کل آب موردنیاز طرح از طریق رودخانه شطیپ و در محل سردهنه نهر داریون تأمین خواهد شد. در مطالعات مرحله اول، مجموع آب استحصال‌یافته برای دشت میاناب ۵۷۴/۸۱ میلیون مترمکعب پیش‌بینی شده بود که در مطالعات مرحله دوم با انجام اصلاحاتی در الگوی کشت و آب موردنیاز آن، میزان آب استحصالی برای توسعه دشت میاناب به وسعت حدود ۳۶۰۰۰ هکتار، به میزان ۴۷۲ میلیون مترمکعب رسید (شرکت بهره‌برداری کارون بزرگ - دفتر فنی).

۲- روش های انجام مطالعه

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش توصیفی - تحلیلی است که به منظور گردآوری داده‌ها از تکنیک‌های دو روش اسنادی و میدانی (بررسی اسناد کتابخانه‌ای، دریافت مستندات شرکت بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری و زهکشی کارون بزرگ و مشاور آب ورزان، مشاهده مستقیم، مصاحبه با افراد کلیدی جامعه، برگزاری جلسات و بحث‌های گروهی متمرکز، پایش نظرات و سؤالات مطرح شده، مستندسازی، تسهیل‌گری، روش پیمایشی، نقشه‌خوانی مشارکتی، بررسی آمارنامه‌ها) استفاده شده است.

۳- پیشینه مدیریت مشارکتی آب در محدوده مطالعاتی

۳-۱ نظام بهره‌برداری سهامی زراعی، همزمان با احداث شبکه‌های اصلی آبیاری بنا به سیاست‌های مورد عمل، کشاورزان و زارعین صاحب‌نسق در دو شرکت سهامی زراعی بنام عقیلی و کارون متشکل شدند و اراضی بصورت یکپارچه و تحت مدیریت واحد به شیوه سهامی زراعی مورد بهره‌برداری قرار گرفت و مشترک اصلی مصرف‌کننده آب را دو شرکت سهامی زراعی مذکور تشکیل می‌دادند که آب را به میزان حجمی تحویل و به مصارف کشت‌هایی که در این نظام بهره‌برداری یکپارچه و در سطوح بزرگ و وسیع انجام می‌شد می‌رساندند مجموعه تعرفه و مبلغ کلی آب بهاء نیز بوسیله دو شرکت سهامی زراعی به سازمان آب و برق خوزستان و واحد اجرایی مسئول منطقه پرداخت می‌گردید. پس از انقلاب اسلامی (سال ۱۳۵۷) شرکت‌های سهامی زراعی عقیلی و کارون منحل و اراضی به شیوه اولیه در تصرف خرده‌مالکین و کشاورزان قرار گرفت. از آن زمان آب بر مبنای هکتار اراضی زیر کشت هر کشاورز از سر دهنه کانال‌های

توزیع تحویل و آب بهای مربوط نیز بر همین مبنا محاسبه و دریافت می گردد (شرکت بهره برداری کارون بزرگ - امور مشترکین و معاونت مشارکت مردمی)

۳-۲ نظام بهره برداری کشت و صنعت ، در منطقه مورد مطالعه شرکت های کشت و صنعت کارون و کشت و صنعت امام خمینی قرار دارد. قدمت شرکت کشت و صنعت کارون به قبل از انقلاب و کشت و صنعت امام خمینی نیز در دهه هفتاد بر می گردد. در منطقه مورد مطالعه کشت و صنعت خصوصی وجود ندارد. شرکت های فوق توسط دولت ایجاد شده است. کشت و صنعت کارون ، اراضی دیمچه و شاه ولی در غرب و شمال غرب شهرستان شوشتر و سطح محدودی اراضی آبی در کنار کارون (جمعاً به مساحت بیش از ۳۲ هزار هکتار) را مدیریت می کند که از سد انحرافی گتوند تغذیه می شود و مصرف سالانه آن حدود ۷۵۰ میلیون متر مکعب آب (برای مزارع و صنایع وابسته و ماهی سراها) است. تحویل آب به این مشترک واحد بصورت حجمی و دیماندر مصرف انجام و تعرفه آب بهاء نیز، کلاً و یکجا از طرف کشت و صنعت به سازمان آب و برق خوزستان پرداخت می گردد. کشت و صنعت امام خمینی ، در دهه هفتاد و در سطح اراضی حدود ۵ هزار هکتار احداث گردیده است. این شرکت عمدتاً در اراضی منابع طبیعی و بخشی از طریق استملاک اراضی کشاورزان صاحب نسق قرار دارد. الگوی کشت این شرکت اغلب نیشکر می باشد. تامین آب آن از طریق ایستگاه پمپاژ تأمین می گردد. با توجه به استملاک اراضی و دولتی بودن اراضی شرکت، ساختار آن متفاوت از شرکتهای کشت و صنعت خصوصی است. (شرکت بهره برداری کارون بزرگ - امور مشترکین و معاونت مشارکت مردمی)

۳-۳ سایر نظام های بهره برداری در محدوده مطالعاتی ، در سطح ۳۶۰۰۰ هکتار اراضی زراعی ناخالص به هفت واحد عمرانی تقسیم بندی شده است. واحدهای عمرانی یک، دو، سه، در حال بهره برداری می باشند. واحدهای پنج و شش در حال اجرا است. واحدهای عمرانی چهار و هفت اجرایی نگردیده است. (شرکت بهره برداری کارون بزرگ - امور مشترکین و معاونت مشارکت مردمی)

جدول ۱: وضعیت تعاونی های ایجاد شده در محدوده مدیریت شرکت بهره برداری از شبکه های آبیاری و زهکشی (معاونت مشارکت مردمی شرکت بهره برداری کارون بزرگ)

ردیف	نام تعاونی	نام شرکت بهره برداری	نام شبکه	شهرستان	وضعیت فعالیت	وسعت اراضی تحت پوشش	نوع شکل
۱	شرکت تعاونی آب بران مزرعه سازان	کارون بزرگ	گتوند.	گتوند	غیر فعال	۱۴۰۴	تعاونی آب بران
۲	شرکت الماس سفید جنت	کارون بزرگ	گتوند	گتوند	غیر فعال	۱۴۱۵	شرکت خدماتی
۳	شرکت تعاونی آب بران دیمچه	کارون بزرگ	گتوند	گتوند	فعال	۲۰۲۴	تعاونی آب بران
۴	شرکت همت کاران کارون	کارون بزرگ	گتوند	گتوند	غیر فعال	۱۵۴۷	تعاونی آب بران
۵	شرکت تعاونی آب بران کشاورزان گتوند	کارون بزرگ	گتوند	گتوند	فعال	۱۶۴۴	تعاونی آب بران
۶	شرکت عقیلی گستر مهر	کارون بزرگ	عقیلی	گتوند	غیر فعال	۱۵۵۵	شرکت خدماتی
۷	شرکت نور تابان نصر ایرانیان	کارون بزرگ	عقیلی	گتوند	غیر فعال	۱۹۰۴	شرکت خدماتی
۸	شرکت توسعه پردازان عقیلی	کارون بزرگ	عقیلی	گتوند	فعال	۸۶۲	شرکت خدماتی
۹	شرکت خوشه سبز عقیلی	کارون بزرگ	عقیلی	گتوند	غیر فعال	۶۴۰	شرکت خدماتی
۱۰	شرکت آب بران عقیلی	کارون بزرگ	عقیلی	گتوند	غیر فعال	۱۴۰۵	تعاونی آب بران
۱۱	شرکت تعاونی آب بران دشت عقیلی	کارون بزرگ	عقیلی	گتوند	غیر فعال	۲۰۱۷	تعاونی آب بران
۱۲	شرکت تعاونی کوثر عقیلی	کارون بزرگ	عقیلی	گتوند	غیر فعال	۴۰۸۹	تعاونی آب بران
۱۳	شرکت تعاونی آب بران کوثر داریون	کارون بزرگ	میان آب	شوشتر	فعال	۶۸۰	تعاونی آب بران
۱۴	وحدت میان آب	کارون بزرگ	میان آب	شوشتر	فعال	۲۶۹۳	تعاونی آب بران
۱۵	نیکوکاران سر سبز	کارون بزرگ	میان آب	شوشتر	فعال	۱۱۱۲	تعاونی آب بران
۱۶	تدبیر و امید	کارون بزرگ	میان آب	شوشتر	فعال	۱۲۴۵	تعاونی تولیدی توزیعی
۱۷	پویا فلاح عرب حسن	کارون بزرگ	میان آب	شوشتر	فعال	۱۲۰۴	تعاونی تولیدی توزیعی
۱۸	خوشه کشت شعبیه	کارون بزرگ	شعبیه	شوشتر	فعال	۲۳۰۰	تعاونی تولیدی توزیعی
۱۹	غلات طلایی شعبیه	کارون بزرگ	شعبیه	شوشتر	فعال	۲۴۰۰	تعاونی تولیدی توزیعی
					جمع	۳۲۱۴۰	

۴- روستاهای محدوده مطالعاتی

در محدوده این پروژه ۹ روستا قرار گرفته است و علاوه بر اینها، ۴ روستای دیگر نیز با وجود اینکه در داخل طرح واقع نیستند اما در محدوده اجرای پروژه قرار گرفته اند. براساس اطلاعات سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ هر ۱۳ روستا در دهستان میان آب جنوبی بخش میاناب شهرستان شوشتر قرار دارند.

جدول ۲: مشخصات روستاهای محدوده طرح در تقسیمات اداری- سیاسی

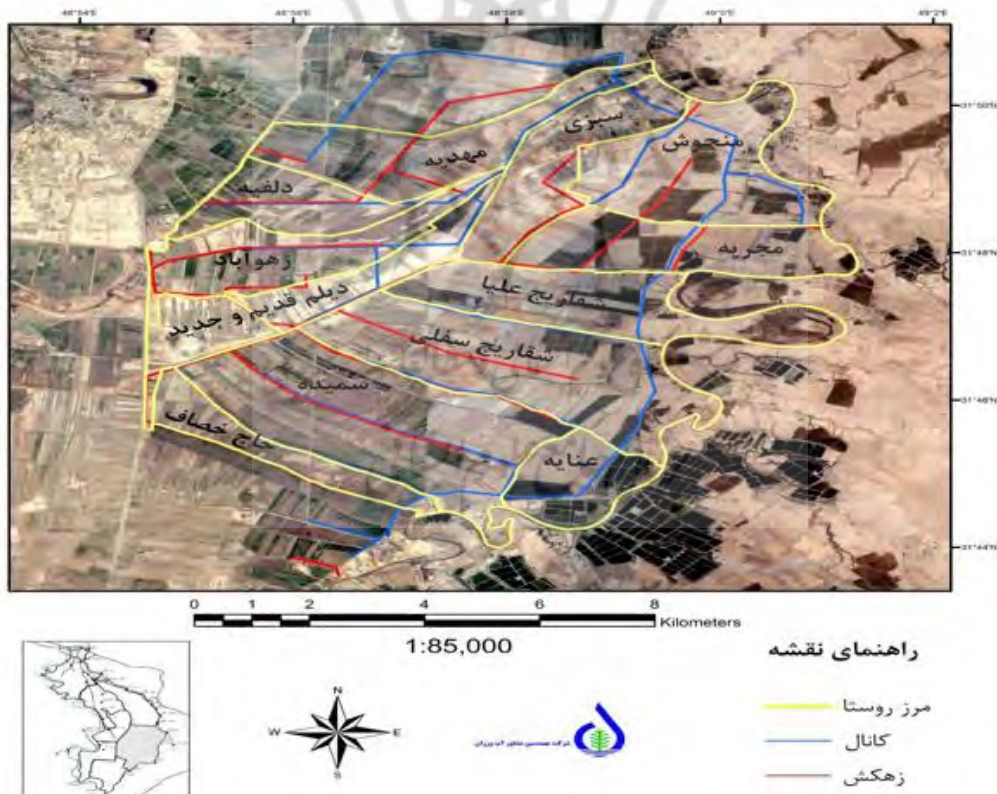
استان	شهرستان	بخش	شهر	دهستان	نام و موقعیت روستا	
					داخل طرح	خارج طرح
خوزستان	شوشتر	میان آب	شوشتر	میان آب جنوبی	مهدیه	زهو آباد
					سبزی	دلفیه

دیلیم قدیم	منحوش					
دیلیم جدید	مجریه					
	شقاریج علیا					
	شقاریج سفلی					
	عنایه					
	سمیده					
	حاج خصاف					

منبع: مرکز آمار ایران سرشماری عمومی نفوس و مسکن، استان خوزستان، ۱۳۹۵.

نقشه ۲: پلان کل شبکه آبیاری و زهکشی و مرز روستاهای دشت میان آب (مهندسین مشاور آب و رزان)

1

۵- مطالعات جمعیت شناختی محدوده مورد مطالعه

۵-۱ تعداد جمعیت (سال های ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ - ۱۳۹۵)

تعداد جمعیت در روستاهای محدوده مطالعاتی در سه مقطع زمانی ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ نشان می دهد، ثبات جمعیتی در روستاهای بزرگ و پرجمعیت به نسبت روستاهای کوچک و کم جمعیت وجود دارد و این روستاها (دیلم قدیم، دیلم جدید، منحوش، مجریه و زهوآباد) جمعیت خود را در طی سه مقطع سرشماری حفظ کرده اند و همچنان می توانند با اجرای طرح و در آینده نیز از این ثبات برخوردار بوده و بعنوان مراکز سکونتی مورد عنایت سایر روستاها قرار گیرند.

جدول ۳: تعداد جمعیت ساکن محدوده اجرای طرح به تفکیک آبادی طی سالهای ۹۵، ۹۰، ۱۳۸۵

ردیف	نام و موقعیت روستا		۱۳۸۵		۱۳۹۰		۱۳۹۵	
	داخل طرح	خارج طرح	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱	سبزی		۱۲۶	۶/۳	۱۰۸	۳/۳	۱۰۳	۱/۳
۲	منحوش		۳۵۷	۱/۱۰	۳۱۵	۵/۹	۳۲۴	۶/۹
۳	مهديه		۸۰	۳/۲	۱۰۲	۱/۳	۱۲۱	۶/۳
۴	حاج خصاف		۸۷	۵/۲	۶۸	۰/۲	۵۵	۶/۱
۵	دلفیه		۱۶۴	۶/۴	۱۵۴	۶/۴	۱۴۸	۴/۴
۶	دیلم جدید		۵۷۸	۳/۱۶	۵۵۹	۸/۱۶	۵۳۸	۰/۱۶
۷	زهوآباد		۲۲۸	۴/۶	۲۶۶	۰/۸	۲۸۶	۵/۸
۸	سمیده		۲۰۴	۸/۵	۱۷۹	۴/۵	۱۸۲	۴/۵
۹	شقاریج سفلی		۱۶۹	۸/۴	۱۶۹	۱/۵	۱۵۳	۵/۴
۱۰	شقاریج علیا		۸۴	۴/۲	۸۱	۴/۲	۷۸	۳/۲
۱۱	عنایه		۶۳	۸/۱	۳۴	۰/۱	۴۷	۴/۱
۱۲	مجریه		۳۴۴	۷/۹	۲۷۲	۲/۸	۳۱۵	۴/۹
۱۳	دیلم قدیم		۱۰۵۸	۹/۲۹	۱۰۱۲	۵/۳۰	۱۰۱۷	۲/۳۰
	محدوده اجرای طرح		۳۵۴۲	۰/۱۰۰	۳۳۱۹	۰/۱۰۰	۳۳۶۷	۰/۱۰۰

منبع: مرکز آمار ایران، سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن، نتایج کلی شهرستان شوشتر، سرشماری ۱۳۹۰، ۱۳۸۵، ۱۳۹۵.

۵-۲ توزیع سنی جمعیت

یکی از مباحث مهم در مطالعات جمعیتی آگاهی یافتن از توزیع و ساختار سنی آن جمعیت است. اهمیت این بررسی از آن جهت است که نیازهای جمعیت جوان با یک جمعیت میانسال یا سالخورده متفاوت است که به تبع آن برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری نیز در مورد دو جمعیت با ساختار سنی متفاوت، یکسان نخواهد بود. بررسی توزیع سنی جمعیت نشان می‌دهد از نسبت جمعیت زیر ۱۴ سال کاسته شده و به دیگر گروه‌های سنی افزوده گردیده است و موجب افزایش جمعیت فعال گردیده است. که این جوانی و افزایش جمعیت در این گروه سنی نیازمند ایجاد کار و اشتغال در جامعه را طلب می‌نماید.

جدول ۴: توزیع سنی جمعیت در گروه‌های عمده سنی به تفکیک آبادی در سرشماری‌های سال ۱۳۹۰

ردیف	نام روستا	جمع	۰-۱۴ ساله	درصد	۱۵-۶۴ ساله	درصد	۶۵+ ساله	درصد
۱	سبزی	۱۰۸	۳۱	۲۸/۷	۷۳	۶۷/۶	۴	۳/۷
۲	منحوش	۳۱۵	۷۶	۲۴/۱	۲۲۵	۷۱/۴	۱۴	۴/۴
۳	مهدیه	۱۰۲	۴۳	۴۲/۲	۵۸	۵۶/۹	۱	۱/۰
۴	حاج خصاف	۶۸	۲۰	۲۹/۴	۴۵	۶۶/۲	۳	۴/۴
۵	دلفیه	۱۵۴	۳۹	۲۵/۳	۱۰۵	۶۸/۲	۱۰	۶/۵
۶	دیلم جدید	۵۵۹	۱۶۵	۲۹/۵	۳۶۸	۶۵/۸	۲۶	۴/۷
۷	زه‌آباد	۲۶۶	۹۵	۳۵/۷	۱۵۸	۵۹/۴	۱۳	۴/۹
۸	سمیده	۱۷۹	۵۱	۲۸/۵	۱۱۳	۶۳/۱	۱۵	۸/۴
۹	شقاریج سفلی	۱۶۹	۴۸	۲۸/۴	۱۱۲	۶۶/۳	۹	۵/۳
۱۰	شقاریج علیا	۸۱	۲۸	۳۴/۶	۵۱	۶۳/۰	۲	۲/۵
۱۱	عنایه	۳۴	۶	۱۷/۶	۲۶	۷۶/۵	۲	۵/۹
۱۲	مجریه	۲۷۲	۹۰	۳۳/۱	۱۶۹	۶۲/۱	۱۳	۴/۸
۱۳	دیلم قدیم	۱۰۱۲	۲۹۳	۲۹/۰	۶۶۶	۶۵/۸	۵۳	۵/۲
	محدوده اجرای طرح	۳۳۱۹	۹۸۵	۲۹/۷	۲۱۶۹	۶۵/۴	۱۶۵	۵/۰

منبع: مرکز آمار ایران، سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰.

۵-۳ بررسی وضعیت سواد و آموزش

از آنجا که هدف اصلی این پروژه در نهایت تشکیل تشکلهای بهره‌بردار از آب و خاک و نگهداری و حفظ کانال‌ها و فعالیت‌های فنی و عمرانی اجرا شده در منطقه است، لذا شناخت افرادی که قرار است در این تشکلهای نقش‌آفرین باشند ضروری است. این شناخت باید از جنبه‌های مختلف از جمله شناخت جمعیت مورد مطالعه، به لحاظ سطح سواد انجام شود. براساس سرشماری نفوس مسکن سال ۱۳۹۰، جمعیت بالای ۶ سال محدوده طرح برابر با ۱۴۰۵ نفر سرشماری گردیده است. از این تعداد ۱۱۹۸ نفر (۷۳/۱ درصد) باسواد بوده‌اند. بررسی نسبت باسوادی نیز در میان مردان و زنان نیز نشان می‌دهد که از مجموع ۱۴۹۰ نفر مرد ۶

ساله و بیشتر ساکن در محدوده مطالعاتی ۸۰/۴ درصد باسواد بوده‌اند. از میان ۱۴۰۵ نفر زن ۶ ساله و بیشتر محدوده مطالعاتی نیز ۶۵/۴ درصد باسواد بوده‌اند.

جدول ۵: وضعیت سواد به تفکیک آبادی و برحسب جنسیت در سرشماری سال ۱۳۹۰

ردیف	نام روستا	جمعیت بالای ۶ سال			جمعیت باسواد			درصد باسوادی		
		زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع
۱	سبزی	۴۲	۴۹	۹۱	۳۰	۴۲	۷۲	۷۱/۴	۸۵/۷	۷۹/۱
۲	منحوش	۱۳۳	۱۵۴	۲۸۷	۸۳	۱۳۳	۲۱۶	۶۲/۴	۸۶/۴	۷۵/۳
۳	مهديه	۴۲	۳۹	۸۱	۲۷	۲۶	۵۳	۶۴/۳	۶۶/۷	۶۵/۴
۴	حاج خصاف	۲۹	۳۱	۶۰	۱۹	۲۶	۴۵	۶۵/۵	۸۳/۹	۷۵/۰
۵	سمیده	۷۸	۸۲	۱۶۰	۴۹	۶۹	۱۱۸	۶۲/۸	۸۴/۱	۷۳/۸
۶	شقایق سفلی	۶۸	۸۱	۱۴۹	۴۰	۶۷	۱۰۷	۵۸/۸	۸۲/۷	۷۱/۸
۷	شقایق علیا	۳۵	۳۶	۷۱	۲۰	۲۷	۴۷	۵۷/۱	۷۵/۰	۶۶/۲
۸	عنایه	۱۳	۱۶	۲۹	۸	۱۴	۲۲	۶۱/۵	۸۷/۵	۷۵/۹
۹	مجریه	۱۱۶	۱۱۸	۲۳۴	۷۵	۹۶	۱۷۱	۶۴/۷	۸۱/۴	۷۳/۱
۱۰	دلفیه	۷۱	۶۶	۱۳۷	۴۸	۵۰	۹۸	۶۷/۶	۷۵/۸	۷۱/۵
۱۱	دیلم جدید	۲۳۱	۲۵۷	۴۸۸	۱۳۷	۱۹۴	۳۳۱	۵۹/۳	۷۵/۵	۶۷/۸
۱۲	زهوآباد	۱۰۷	۱۱۴	۲۲۱	۷۶	۹۵	۱۷۱	۷۱/۰	۸۳/۳	۷۷/۴
۱۳	دیلم قدیم	۴۴۰	۴۴۷	۸۸۷	۳۰۷	۳۵۹	۶۶۶	۶۹/۸	۸۰/۳	۷۵/۱
	محدوده اجرای طرح	۱۴۰۵	۱۴۹۰	۲۸۹۵	۹۱۹	۱۱۹۸	۲۱۱۷	۶۵/۴	۸۰/۴	۷۳/۱

منبع: مرکز آمار ایران، سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰.

۴-۵ بررسی وضعیت اشتغال و تنوع آن

بمنظور بررسی جمعیت فعال و اشتغال منطقه، نتایج این شاخص در سرشماری‌های سال ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ منتشر نشده است. لذا از آمار سال ۱۳۸۵ در این زمینه استفاده شده است. براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ تعداد جمعیت ۱۰ ساله و

بیشترکه نشان‌دهنده عرضه بالقوه نیروی کار است، در کل محدوده برابر با ۲۸۴۳ نفر سرشماری شده است. این تعداد ۸۰/۳ درصد از کل جمعیت را شامل می‌شود. همچنین از این تعداد ۱۰۲۹ نفر معادل ۳۶/۲ درصد افراد شاغل هستند. بدین معنا که از ۱۰۰ نفر جمعیت فعال ۳۶/۲ نفر شاغل بوده و بقیه محصل، خانه‌دار، بیکار و ... هستند. میانگین اشتغال برای زنان ۶/۷ درصد و برای مردان ۶۵/۶ درصد است. بیشترین درصد اشتغال نیز مربوط به روستای شقاریج علیا با ۵۷/۵ درصد و کمترین میزان اشتغال نیز مربوط به روستای گزلی علیا با ۳۲/۵ درصد است. وضعیت نامطلوب اشتغال زنان نیز ناشی از نگرش و بینش سنتی جامعه مورد مطالعه به زنان است.

جدول ۶: جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر و وضعیت اشتغال در سرشماری سال ۱۳۸۵

ردیف	نام روستا	جمعیت			جمعیت بالای ۱۰ سال			جمعیت شاغل		
		زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل
۱	سیزی	۵۸	۶۸	۱۲۶	۴۷	۵۶	۱۰۳	۱	۳۶	۳۷
۲	منحوش	۱۷۱	۱۸۶	۳۵۷	۱۴۰	۱۵۱	۲۹۱	۱	۹۹	۱۰۰
۳	مهدیه	۳۹	۴۱	۸۰	۲۸	۳۰	۵۸	۱	۲۳	۲۴
۴	حاج خصاف	۴۳	۴۴	۸۷	۳۳	۴۰	۷۳	۷	۲۷	۳۴
۵	سمیده	۱۰۵	۹۹	۲۰۴	۸۶	۷۸	۱۶۴	۷	۵۹	۶۶
۶	شقاریج سفلی	۸۴	۸۵	۱۶۹	۶۷	۶۶	۱۳۳	۱۴	۴۶	۶۰
۷	شقاریج علیا	۴۵	۳۹	۸۴	۳۳	۲۹	۶۲	۱	۲۲	۲۳
۸	عنایه	۳۰	۳۳	۶۳	۲۲	۲۹	۵۱	۱	۲۰	۲۱
۹	مجریه	۱۶۰	۱۸۴	۳۴۴	۱۳۲	۱۳۸	۲۷۰	۱۰	۸۵	۹۵
۱۰	دلفیه	۸۴	۸۰	۱۶۴	۶۶	۶۱	۱۲۷	۲۴	۴۹	۷۳
۱۱	دیلم جدید	۲۸۹	۲۸۹	۵۷۸	۲۴۸	۲۲۷	۴۷۵	۱۷	۱۴۲	۱۵۹
۱۲	زهوآباد	۱۰۹	۱۱۹	۲۲۸	۸۸	۸۹	۱۷۷	۳	۵۵	۵۸
۱۳	دیلم قدیم	۵۱۱	۵۴۷	۱۰۵۸	۴۲۹	۴۳۰	۸۵۹	۸	۲۷۱	۲۷۹
	محدوده اجرای طرح	۱۷۲۸	۱۸۱۴	۳۵۴۲	۱۴۱۹	۱۴۲۴	۲۸۴۳	۹۵	۹۳۴	۱۰۲۹

منبع: سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵.

۵-۵ گروه‌های عمده فعالیت

نتایج سرشماری سال ۱۳۸۵ بیانگر آن است که در کل محدوده طرح، بخش کشاورزی درصد بیشتری از بخش های دیگر گروه های عمده فعالیت را در بر می گیرد و برخی از روستاییان به دامداری نیز مشغول هستند ولی دامداری شغل جانبی آنها بوده و در کنار کشاورزی صورت می گیرد. این یافته‌ها نشان می‌دهند که به دلایلی چون جمعیت کم روستاها و میزان زیاد زمین نسبت به جمعیت، اکثر افراد دارای زمین کشاورزی بوده و هنوز تقسیم کار پیشرفته در این روستاها صورت نگرفته است تا افرادی در آنها به مشاغل خدماتی یا صنعتی روی بیاورند.

جدول ۷: توزیع نسبی گروه‌های عمده فعالیت در محدوده مطالعاتی در سرشماری سال ۱۳۸۵

درصد شاغلان در گروه عمده فعالیت			شاغلان در گروه عمده فعالیت			نام روستا	ردیف
خدمات	صنعت	کشاورزی	خدمات	صنعت	کشاورزی		
۰/۹	۱/۴	۵/۰	۱	۱	۲۹	سبزی	۱
۷/۸	۲/۸	۱۲/۲	۹	۲	۷۱	منحوش	۲
۰/۹	۱/۴	۴/۶	۱	۱	۲۷	مهدیه	۳
۲/۶	۱/۴	۰/۹	۳	۱	۵	حاج خصاف	۴
۵/۲	۵/۶	۶/۰	۶	۴	۳۵	سمیده	۵
۱/۷	۱/۴	۷/۰	۲	۱	۴۱	شقاریچ سفلی	۶
۴/۳	۱۶/۹	۳/۸	۵	۱۲	۲۲	شقاریچ علیا	۷
۱/۷	۱/۴	۱/۴	۲	۱	۸	عنایه	۸
۶/۲	۱/۴	۹/۳	۳	۱	۵۴	مجریه	۹
۳/۴	۱۱/۳	۴/۳	۵	۸	۲۵	دلفیه	۱۰
۲۷/۸	۱۹/۷	۳/۱۰	۳۲	۱۴	۶۰	دیلم جدید	۱۱
۱۲/۲	۸/۵	۸/۴	۱۴	۶	۲۸	زه‌آباد	۱۲
۲۷/۸	۲۶/۸	۳۰/۴	۳۲	۱۹	۱۷۷	دیلم قدیم	۱۳
۱۵	۹/۲	۷۵/۸	۱۱۵	۷۱	۵۸۲	محدوده اجرای طرح	

منبع: سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵.

۵-۶ مهاجرت در محدوده مطالعاتی طرح

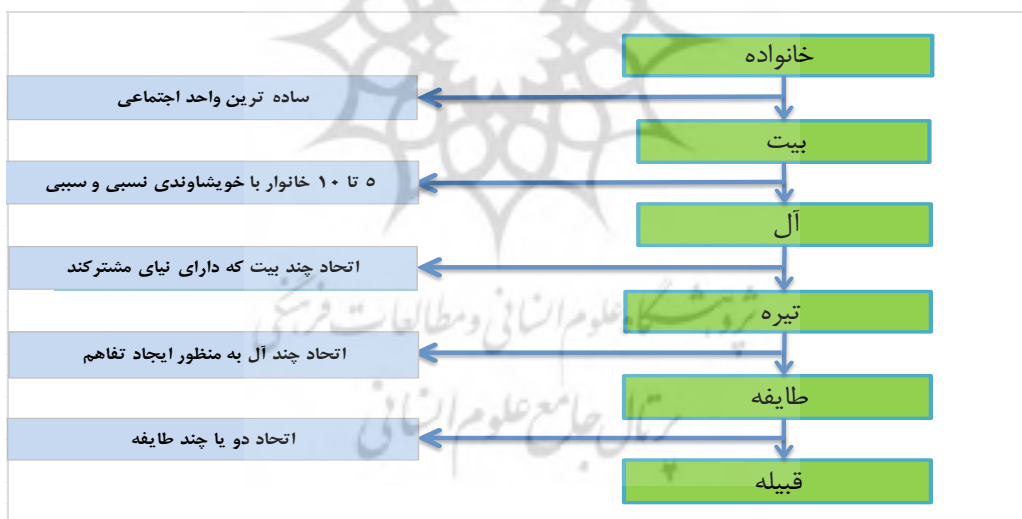
در روستاهای محدوده مطالعاتی به دلایلی چون عدم وجود امکانات شغلی و کسب و کار، نداشتن کفاف درآمد کشاورزی، عدم جذابیت محیط‌های روستایی، نبود امکانات رفاهی، بهداشتی، آموزشی، فراغتی و ... و همچنین ادامه تحصیل باعث شده است که جمعیت از روستاها مهاجرت کرده و در این میان بیشتر جوانان روستایی، روستاها را ترک نمایند. در دوره سرشماری مابین ۹۵-۱۳۹۰ روند مهاجر فرستی در اکثر روستاها تعدیل گردیده است. بنحوی که برخی از آبادی‌ها دارای رشد جمعیت بوده‌اند ولی رشد آنها افزایش طبیعی است در این میان فقط روستای عنایه و مجریه رشد بالایی را داشته‌اند که نشانگر مهاجرپذیر بودن و تثبیت جمعیت آنهاست.

۶- بررسی ساختار قومی

بر اساس مشاهدات و نتایج بررسی، صد درصد جامعه ذینفع در پروژه، عرب زبان و اهل مذهب تشیع هستند.

۶-۱ ساختار و سلسله مراتب طوایف عرب منطقه

نمودار ۱: نمودار ساختار و سلسله مراتب طوایف عرب منطقه (شورای اسلامی)

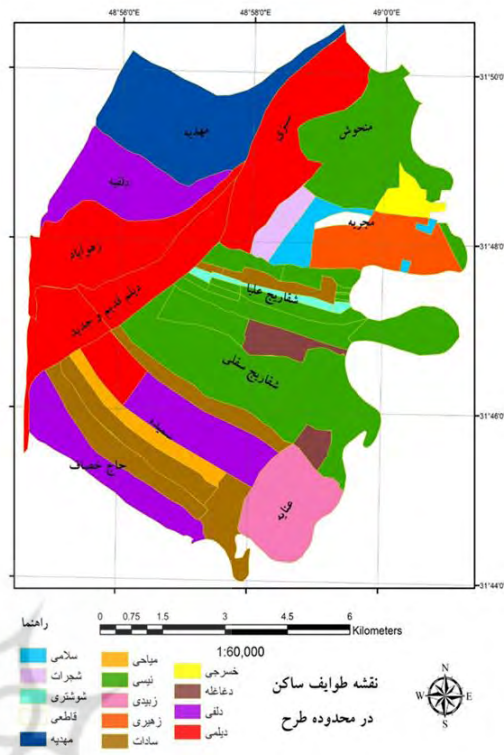

۶-۲ پراکنش جغرافیایی طوایف در محدوده پروژه

طوایف ساکن در محدوده پروژه عبارتند از: دیلمی (بیت عبدالسید، بیت الباستینه و بیت براغشه)، نیسی (شامل: بیت مرزوغ، بیت منحوش، بیت ابوالفلیح و بیت اصباحی)، دلفی (بیت غلامعلی و بیت خصاف)، سلامی، دغاغله، زبیدی، سادات مهدوی و....

نقشه ۲: طوایف ساکن در محدوده پروژه (مهندسین مشاور آب و رزان)

گروه هم آب	تابقه	مساحت	روستا
2	مهديه و شان	660	مهديه
2	ديلمی، خسرجی	555	سبزی
3	نیسی، دلفی، سعدی	840	منجوش
4	زهیری، خسرجی، نیسی، سلامی	620	مجریه
3	سادات فاضلی، نیسی، شوشتری	740	شقاریج علیا
4	حرامشہ، نیسی، قاطعی	1154	شقاریج سفلی
3	زیبدي	360	عنايه
5	مهدي، میاحی، دلفی، دیلمی، نیسی	1300	سمیده
1	دلفی	320	حاج خصاف

۷- شناسایی رهبران اجتماعی و افراد داوطلب ذی نفوذ با مراجعه میدانی به روستاها و

برگزاری جلسات مشورتی و توجیهی

در نظام ارزشی منطقه، شیوخ و سادات به منزله پدر و سرپرست طایفه است و مردم بنا به رعایت هنجارهای قومی از رهبران محلی تبعیت می‌کنند. در نظام اجتماعی - سیاسی مذکور، مردم و رهبران محلی روابط متقابلی دارند، عمده‌ترین وظایف رهبر در برابر مردم، حل و فصل نزاع‌های درون طایفه‌ای، نظارت بر اجرای صحیح آداب و سنن، پذیرایی از افراد غریبه و نماینده اعضای طایفه در عقد قرارداد با مؤسسات بیرونی (دولتی و خصوصی) می‌باشد. در این مرحله با تشکیل جلساتی با شیوخ و سادات نظرات و انتظارات آن‌ها در خصوص اجرای طرح اخذگردید و با تجزیه و تحلیل نظرات آنها میزان آمادگی بهره برداران جهت ورود به مدیریت آب سنجد شده و در واقع نیازسنجی ابتدایی صورت پذیرفت. در این مرحله روستاهای دارای زمینه مناسب تر جهت شروع فرایند تشکیل گروههای هم‌آب انتخاب و در اولویت کاری قرار گرفتند.

۸- شناسایی ذینفعان و ذیمدخلان طرح

بهره برداران (ذینفعان اصلی و کلیدی پروژه) - مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان شوشتر (نماینده جهاد کشاورزی استان خوزستان) - شرکت بهره برداری از شبکه های آبیاری و زهکشی کارون بزرگ (نماینده سازمان آب و برق خوزستان) - بخش‌داری میان آب و فرمانداری شوشتر (نماینده دولت) - نظام صنفی کشاورزی (بعنوان تشکل مردم نهاد و مدافع حقوق کشاورزان) - شرکت تعاونی

روستایی (بعنوان الگوی ساختار تعاونی موجود در منطقه) - مرکز جهاد کشاورزی عرب حسن (بعنوان حلقه رابط و نماینده جهاد کشاورزی در منطقه) - شورای اسلامی روستاها و دهیاران (منتخبین روستاها در تصمیم گیری امور)

۹- شناسایی و تدقیق فهرست صاحبان اراضی کشاورزی محدوده شبکه آبیاری

با عنایت به اینکه در پروژه داریون ۶ نقشه کاداستر اراضی تهیه نشده است. با استفاده از تصاویر هوایی (شرکت بهره برداری کارون بزرگ - دفتر فنی و معاونت بهره برداری) و فعالیت های میدانی (شرکت مهندسی مشاور آب و رزان) نسبت به شناسایی مالکین اراضی کشاورزی (بیش از ۴۰۰ مالک)، مرز گروه ها و مرز روستاها اقدام گردید. اطلاعات بدست آمده از شناسایی اراضی با آمار جهاد کشاورزی شوشتر انطباق داده شد و لیست بهره برداران و میزان نسق زراعی بهره برداران تهیه گردید. همچنین مشخصات فردی و شماره تماس تک تک بهره برداران اخذ گردیده است (شرکت مهندسی مشاور آب و رزان و امور مشترکین و معاونت بهره برداری شرکت کارون بزرگ)

۱۰- تعیین اسامی گروه های هم آب و تعیین سرگروه ها بمنظور تعیین مجمع عمومی

و هیأت مدیره شکل ها

نتایج نشست ها، مذاکرات، تبادل نظر و توجیهات در روستاهای تحت پوشش شبکه داریون ۶ منجر به تکمیل فرم انتخاب نمایندگان تام الاختیار گروه های هم آب گردید. نحوه انتخاب بصورت کاملاً آزاد، در اختیار کشاورزان، بدون گزینش و با اکثریت قریب به اتفاق آراء بوده (حداقل نظرات ۲۳۸ نفر از صاحبان اراضی) و تلاش وافر در جهت توجیه مسائل بدون اصرار و تحکم امریت به تایید و اخذ امضاء ناراضیان صورت گرفت و سپس به تایید شورای اسلامی روستا رسید (شرکت مهندسی مشاور آب و رزان و امور مشترکین و معاونت بهره برداری شرکت کارون بزرگ)

۱۱- نوع نظام بهره برداری مشارکتی مدیریت آب مطلوب بهره برداران

در جلسات و کارگاه های برگزار شده در کل روستاهای ذینفع از پروژه، نگرانی ناشی از نداشتن امکانات برابر در تامین آب و دوری و نزدیکی به منبع آب است و امیدوارند با اجرای طرح و آبرسانی به تمام اراضی این مشکل مرتفع گردد. در رابطه با قالب شکل بهره برداری از آب کشاورزان دو دسته بودند. برخی از شرکت کنندگان در جلسه آشنایی چندانی با این ساختارهای بهره برداری نداشتند و در مورد اولویت آنها هم اظهار نظری ننمودند. با بحث و گفتگو و تشریح انواع ساختار و قالب های شکل، با توجه به جامع بودن تعاونی تولید در رابطه با تأمین نیازهای کود و بذر و دیگر نهاده ها و خرید محصولات آن را مناسب تر دانستند.

۱۲- محدوده پیشنهادی شکل های پروژه داریون ۶ مورد توافق (در جلسات مشترک

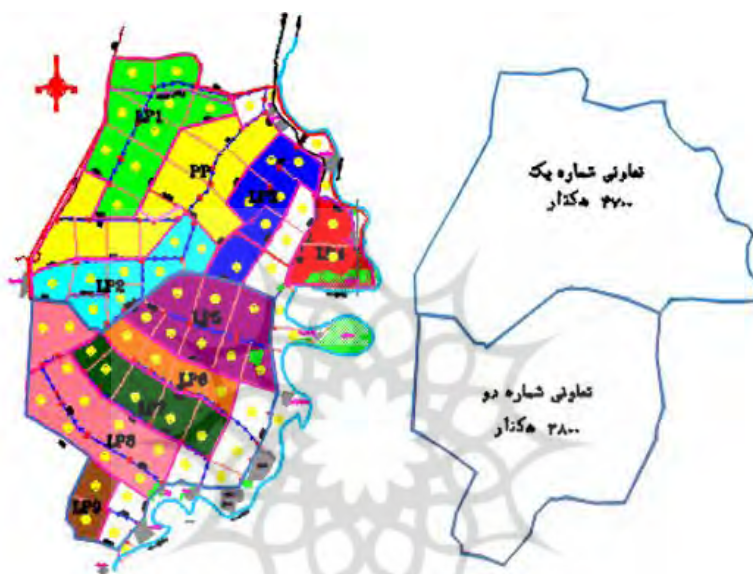
سازمان آب و برق خوزستان، جهاد کشاورزی استان خوزستان، مدیریت تعاون روستایی استان خوزستان، شرکت بهره برداری از شبکه های آبیاری و زهکشی کارون بزرگ و نمایندگان گروه های هم آب)

با توجه به تحلیل مسائل اجتماعی و آرایش شبکه آبیاری و زهکشی دو شکل در پروژه داریون ۶ پیشنهاد گردید ، شکل شماره یک، شامل اراضی روستاهای مهدیه، سبزی، منحوش، مجریه، دلفیه، زهوآباد، دیلم قدیم و دیلم جدید با محدوده کانالهای درجه دو (lp1-lp2-lp3-lp4, pp) در سطح ۴۷۰۰ هکتار می باشد. شکل شماره دو اراضی روستاهای شقاریج علیا، شقاریج سفلی، عنایه، سمیده و حاج خصاف شامل کانال های درجه دو (lp5-lp6-lp7-lp8, lp9) در سطح ۳۸۰۰ هکتار می باشد. برای تعیین این محدوده شکل ها با سرگروه ها و معتمدین محلی و نمایندگان آبیاری مشورت و همفکری گردید.

نقشه ۴ : محدوده پیشنهادی شکل های پروژه داریون ۶ (سازمان آب و برق خوزستان - دفتر نظام های بهره برداری آب

(

۱۳- تعیین منابع درآمدی قابل تحقق برای تعاونی های تولید به پیشنهاد نمایندگان گروه

های هم آب

قرارداد با شرکت بهره برداری کارون بزرگ در رابطه با واگذاری برخی از فعالیت های بهره برداری و نگهداری از شبکه ها به شکل ها

تحويل حجمی آب، مدیریت توزیع آب توسط تعاونی ها (مدیریت میزان آب مقرر که موجب افزایش سطح زیرکشت و کاهش هزینه های آبیاری و کاهش هزینه های تعاونی گردد)

واگذاری تأمین و توزیع نهاده ها به شکل ها

خرید تضمینی محصولات کشاورزی توسط تشکلهای به نمایندگی از دولت

بازار یابی محصولات کشاورزی و صادرات آن به کشورهای همسایه

اخذ مجوز و احداث حوضچه پرورش ماهی بصورت سهامی با مشارکت بهره برداران بمنظور تأمین هزینه تعاونی ها

۱۴- برنامه زمان بندی انتقال وظایف به تعاونی های تولید به پیشنهاد نمایندگان گروه

های هم آب

با ایجاد تعاونی های تولید در واحد عمرانی داریون ۶ و آموزش نمایندگان کانال های درجه ۲ (گروههای هم آب سنتی) در راستای توانمندسازی آنان بخشی از وظایف را می توان طی برنامه ریزی سالیانه بتدریج به تشکل ها واگذار نمود.

سال اول: اخذ الگوی کشت کشاورزان و توافق با شرکت بهره برداری و جهاد کشاورزی، هماهنگی با سازمان آب و برق خوزستان و جهاد کشاورزی استان جهت تعیین سطح زیر کشت و میزان نیاز آبی با توجه به الگوی کشت، تدوین برنامه آبیاری مشارکتی در توزیع آب، تعیین سهم هر نماینده از آب و آب بها، تعیین سهم هر بهره برداری از آب و آب بها، وصول آب بها

سال دوم: تحویل حجمی آب + لایروبی، بوته کنی و سرویس دریچه ها درکانال های درجه دو.

سال سوم: واگذاری امور قابل انتقال در رابطه با بهره برداری در محدوده کانال های درجه دو.

سال چهارم: واگذاری امور قابل انتقال در رابطه با تعمیرات و نگهداری در کانالهای درجه دو.

سال پنجم: تأسیس اتحادیه تشکل های آب بران و انتقال کلیه وظایف قابل واگذاری (بجز وظایف حاکمیتی) بهره برداری و نگهداری کانالهای درجه دو به تشکل های بهره برداران.

۱۵- چالش ها و موانع

- در رابطه با مشکلات کشاورزی در محدوده مطالعاتی (کاهش دبی رودخانه گرگر، مشکلات حوضچه های ماهی غیر مجاز بالادست رودخانه و آلودگی های آن، هزینه های سنگین سوخت و نگهداری پمپ های آب، لایروبی سالانه انهار سنتی، افزایش دور آبیاری گروه های هم آب بدلیل کمبود آب و تنش آبی محصولات و کاهش تولید محصولات کشاورزی، زحمت فراوان تأمین آب و...) از مشکلات و درد دل های بهره برداران بود.

- حقوق آب بران و بهره برداران در ارتباط با پذیرش مسئولیت مدیریت شبکه های آبیاری در منابع و مستندات قانونی تبیین نشده است و در اسناد بالادستی فقط ضرورت ایجاد تشکل ها تأکید شده است.

- اگرچه براساس برنامه دوم، سوم و چهارم توسعه برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، مشارکت مالی توسط کشاورزان در توسعه شبکه های آبیاری و زهکشی مورد توجه قرار گرفته ولی مسئولیت ها و اختیارات کشاورزان ذینفع در زمان بهره برداری از نظر قانون و حقوقی نامشخص می باشد.

- اجرای رهیافت انتقال مدیریت آبیاری به کشاورزان از طرف مسئولین ارشد به عنوان یک ضرورت مورد تأیید و تأکید قرار گرفته اما برنامه‌ریزی‌ها به صورت یک طرفه در صورت نیاز توسط دستگاه‌های دولتی انجام گرفته و بهره‌برداران فقط در جریان برنامه‌ها قرار گرفته‌اند.
- انتقال مدیریت به کشاورزان براساس یک سیاست و برنامه، روشن نبوده بلکه براساس حل مشکلات مقطعی و با پیروی از الگوهای خارجی صورت گرفته لذا جلب مشارکت کشاورزان در مدیریت شبکه در قالب تشکلهای آب‌بران در دهه اخیر موفقیت‌آمیز نبوده است.
- بنیان تشکیلاتی، شرکت‌های بهره‌برداری و نگهداری، مستقیم به سازمان‌های آب منطقه‌ای متکی است و مشکلات و محدودیت‌های اداری مانع از شکل‌گیری شرکت‌های خصوصی در جهت انتقال مدیریت شبکه‌ها به مردم بوده است.
- مقدار آب تأمین شده برای زارعین منطبق بر نیاز آبی محصولات مختلف نیست و با توجه به اینکه در بیشتر موارد تحویل حجمی نیست و کنترل و اندازه‌گیری آب وجود نداشته، راندمان آب مصرفی پائین است و موجب بی‌اعتنایی و بی‌اعتمادی بین مردم و مسئولین دولتی شده است.
- آب بها براساس میزان ناخالصی محصول محاسبه می‌شود و براساس حجم آب تحویل شده نبوده و لذا انگیزه کافی در جهت صرفه‌جویی وجود ندارد.
- نداشتن متولی مشخص در شبکه‌های فرعی، و بلا تکلیفی وضعیت تعمیرات شبکه‌ها از مشکلات اساسی است.
- ایجاد تشکل صرفاً برای مدیریت آب راه حل موقت است و لازم است نیازهای کشاورزان در کلیه زمینه‌های مرتبط با کشاورزی و معیشت آنها باید مورد توجه قرار گرفته تا یک تشکل صورت گیرد.
- قانون تثبیت آب بها و شیوه محاسبه آب بها یکی از مسائل و بروز اختلاف و عدم مشارکت پایدار آب‌بران می‌باشد.
- هماهنگی بین سازمان‌های دولتی و ارگانهای ذیربط به اندازه کافی وجود ندارد.

۱۶- جمع بندی

با وجود آنکه در جلسات تسهیل‌گری، کلیه کشاورزان در رابطه با اجرای شبکه‌های مدرن آبیاری و زهکشی در منطقه دیدگاه مثبتی داشتند و اجرای شبکه آبیاری زهکشی در این نواحی را باعث ارزش افزوده زمین‌های تحت پوشش شبکه تا سه برابر و افزایش کشت حداقل در دو فصل می‌دانستند، دغدغه اصلی آنها مقطعی بودن پیگیری انتقال مدیریت آب از طریق سازمان‌های دولتی بود که علیرغم موفقیت‌های مقطعی و محدود ولی به دلایل کاستی و خلاءها در تعیین رهیافت و رویکرد مناسب در

برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی کامل و دقیق فرآیند مدیریت مشارکت مدار و عدم مداومت در کار، مانع از توسعه انتقال مدیریت در محدوده مورد مطالعه شده است.

۱۷- پیشنهادها

- بسترسازی فرهنگی و ایجاد زمینه مناسب بر پایه اصول بنیادین رهیافت مدیریت مشارکتی در سطح ملی و منطقه‌ای و محلی در قالب برگزاری کارگاه‌های آموزشی و ظرفیت‌سازی نیروی انسانی
- در جلسات هم‌اندیشی، بهره‌برداران درخواست مشارکت در طراحی و اجرای شبکه‌های آبیاری و زهکشی را داشتند (مشارکت بهره‌برداران در طراحی و اجرای شبکه‌های آبیاری و زهکشی شامل: شناسایی مرز روستاها و گروه‌های هم‌آب زراعی کشاورزان قبل از طراحی و ارائه آن به تیم طراحی پروژ، ارائه نقشه‌های طراحی شده در جلسه با کشاورزان جهت آشنایی با سیمای طرح و مسیرهای اجرائی پروژه، پیاده‌سازی و میخ‌کوبی مسیر اجرائی کانال‌ها و زهکش‌ها توسط تیم نقشه‌برداری، بازدید مسیرهای اجرائی پروژه بعد از پیاده‌سازی و میخ‌کوبی، توسط گروه اجتماعی مشاور به همراه کشاورزان ذینفع و اخذ پیشنهادات آنان، ارائه پیشنهادات کشاورزان به تیم طراحی و اعمال اصلاحات لازم با لحاظ مشخصات فنی پروژه و نهائی نمودن طراحی مسیرها و ابلاغ آن برای اجرا به پیمانکار)
- توافق در تدوین برنامه عملیاتی انتقال مدیریت آب و خاک از سازمان‌های دولتی به تشکل‌های قانونی براساس سیاست‌گذاری‌های شفاف استانی بر مبنای خودگردانی مالی تشکل‌ها، برنامه‌ریزی و تعیین وظایف سازمان‌ها براساس ماموریت‌ها و تعهد در اجرا توسط تمامی متفاهمین برنامه عملیاتی.
- شفاف‌سازی و تعیین دقیق وظایف و اختیارات طرفین (دولت و تشکلها) با تحلیل منافع و هزینه‌های مربوطه
- برنامه‌ریزی و اجرای پایش و ارزشیابی مدیریتی مشارکتی با حضور کشاورزان
- توانمندسازی و آموزش‌های مورد نیاز بهره‌برداران

۱۸- سپاسگزاری

بدینوسیله از مدیران عامل و همکاران محترم شرکت بهره‌بردار از شبکه آبیاری و زهکشی کارون بزرگ و مهندسین مشاور آب و رزان و همه کسانی که ما را در تدوین این مقاله یاری نموده‌اند، بالاخص دفتر پژوهش‌های کاربردی سازمان آب و برق خوزستان، قدردانی و تشکر می‌نمایم.

۱۹- منابع

- مرکز آمار ایران سرشماری عمومی نفوس و مسکن، استان خوزستان، ۱۳۸۵.
- مرکز آمار ایران سرشماری عمومی نفوس و مسکن، استان خوزستان، ۱۳۹۰.
- مرکز آمار ایران سرشماری عمومی نفوس و مسکن، استان خوزستان، ۱۳۹۵.
- کلیه مطالب مندرج در این مقاله نتیجه مراجعه حضوری و مصاحبه با بهره برداران پروژه داریون ۶ میان آب و جمع آوری مستندات از شرکت بهره برداری از شبکه های آبیاری و زهکشی کارون بزرگ ، مهندسین مشاور آب ورزان می باشد .

